UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

Dipòsit digital de documents de la UAB

This is the **published version** of the bachelor thesis:

Piñol Setó, Clara. *L'art en les segones oportunitats*. Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2026 (Educació Primària). 42 pàg.

This version is available at https://ddd.uab.cat/record/336866

under the terms of the BY-SA license.

Universitat Autònoma de Barcelona

TREBALL DE FI DE GRAU

“L’art en les segones oportunitats”

Autora: Clara Piñol Setó
Grau en Educació Primària

Tutora: Laia Novés Alejandro
Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal

Convocatòria de juny de 2026

AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull expressar el meu profund agraïment al meu pare. Gràcies per haver fomentat sempre la nostra creativitat des que érem petites i per haver passat tantes hores construint disfresses de carnaval, cases de cartó, sistemes solars, i mil coses més. Gràcies per introduir l'art en els nostres caps de setmana sense ni tan sols adonar-te'n, i mantenir viva sempre la nostra imaginació, ha estat sens dubte, la llavor d'aquest projecte.

A la meva mare i a la meva germana, per haver-me inculcat el valor d'invertir temps en la cultura, de visitar museus i d'apreciar les arts. Gràcies per transmetre'm aquests costums, sense vosaltres, avui seria molt més ignorant en aquest àmbit i aquest treball no hauria estat possible.

Finalment, vull agrair a les meves amigues el seu suport incondicional. Gràcies per animar-me i creure en mi en tot moment, per oferir-me aquest reforç positiu quan la inseguretat m'aflorava i per estar al meu costat sempre que ho he necessitat.

RESUM

Aquest TFG, titulat *L'art en les segones oportunitats,* neix de la necessitat personal d'experimentar noves formes d'arts visuals i plàstiques, a través de processos de creació més lliures i creatius. A més, també es vincula amb la inquietud personal de treballar la consciència mediambiental, a través de la utilització dels propis residus com a materials de creació. A partir d'aquí, el projecte desenvolupa un procés de recerca d'autors i moviments artístics de l'art contemporani, els quals són la base pel procés de creació i experimentació que és duu a terme al llarg del projecte. El treball culmina amb una exposició d'art pública on són presentades les sis obres artístiques fetes amb els meus residus, la qual aconsegueix obrir un espai de diàleg i reflexió crítica sobre el medi ambient i la petjada ecològica de la societat actual amb els espectadors. Com a futura mestra, aquesta experiència em permetrà adquirir un bagatge essencial que podré transmetre als meus alumnes.

Paraules clau: Educació artística, residus, consciència mediambiental, creació artística, art contemporani

RESUMEN

Este TFG, titulado *El arte en las segundas oportunidades*, nace de la necesidad personal de experimentar nuevas formas de artes visuales y plásticas a través de procesos de creación más libres y creativos. Además, también se vincula con una inquietud personal de trabajar la conciencia medioambiental mediante la utilización de los propios residuos como material de creación. A partir de aquí, el proyecto desarrolla un proceso de investigación de autores y movimientos artísticos del arte contemporáneo, los cuales son la base para el proceso de creación y experimentación que se lleva a cabo a lo largo del proyecto. El trabajo culmina con una exposición de arte pública donde se presentan las seis obras artísticas realizadas con mis residuos, la cual consigue abrir un espacio de diálogo y reflexión crítica sobre el medio ambiente y la huella ecológica de la sociedad actual con los espectadores. Como futura maestra, esta experiencia me permite adquirir un bagaje esencial que podré transmitir a mis alumnos.

Palabras clave: Educación artística, residuos, conciencia medioambiental, creación artística, arte contemporáneo.

ABSTRACT

This FGP, titled *Art in Second Opportunities*, comes from a personal need to experiment with new forms of visual and plastic arts through freer and more creative processes. In addition, it is connected to a personal interest in environmental awareness by using my own waste as a creative material. From this starting point, the project includes research on contemporary art authors and movements, which form the basis for the creation and experimentation process carried out during the project. The work ends with a public art exhibition displaying six artworks made from my waste. This exhibition manages to create a space for dialogue and critical reflection with the audience about the environment and the ecological footprint of today's society. As a future teacher, this experience allows me to gain essential background knowledge that I will be able to pass on to my students.

Keywords: Art education, waste, environmental awareness, artistic creation, contemporary art

ÍNDEX

1. Introducció 6
2. Objectius 7
3. Marc teòric 8
    3.1 L'educació artística 8
        3.1.1 La importància de l'educació artística en l'educació integral dels infants 8
        3.1.2 Trencament amb l'educació artística tradicional 10
    3.2 Referents artístics 13
        3.2.1 Noves formes d'art 13
        3.2.2 L'art i la consciència mediambiental 15
4. Contextualització 17
5. Metedologia 18
6. Desenvolupament 19
7. Resultats 25
8. Discussió dels resultats 26
9. Conclusions 28
10. Referències bibliogràfiques 30
11. Annexos 32
    Annex 1. Fotografies de les obres artístiques 32
        Annex 1.1. La llauna 32
        Annex 1.2. La xarxa i el peix 33
        Annex 1.3. Un bodegó que no es panseix 34
        Annex 1.4. El Big Bang 34
        Annex 1.5. Un rostre 35
        Annex 1.6. El café que no es beu/veu 35
    Annex 2. Preparatius previs a l'exposició 37
    Annex 3. Fotografies de l'exposició 38
    Annex 4. Model cessió de drets d'imatge 42

1. Introducció

Aquest treball sorgeix de la necessitat personal de replantejar-me la manera com eduquem en les arts visuals i plàstiques a l'escola primària. Al llarg de la meva etapa formativa com a alumna he experimentat una educació de l'art visual molt superficial, les classes rebudes sempre han estat molt marcades per activitats rígides on creàvem amb material molt concret i preestablert, sense deixar lloc a la imaginació, ni a la creativitat personal i sense possibilitat d'elecció. En el transcurs de la meva escolarització he trobat a faltar la part més creativa i experimental de l'art, amb més recursos i més temps per a poder fer projectes més elaborats. És per això que ara, que ja no estic lligada a aquest tipus d'escolarització, m'agradaria viure l'art des d'una altra perspectiva, sense tantes instruccions inflexibles i detallades, simplement experimentant amb noves tècniques, nous materials i nous dissenys.

Juntament a aquesta necessitat, d'abordar l'educació artística des d'una altra perspectiva, se li ha sumat la meva necessitat personal de reduir el màxim possible la meva producció de residus. Aquesta necessitat la vaig detectar ja fa uns anys, quan al poble on visc es va implantar el sistema de recollida de residus porta a porta. En aquell moment, vaig ser conscient de la quantitat exagerada de residus que es generen en un habitatge, i del problema evident que tenim com a societat amb l'estil de vida tan consumista en el que estem instaurats. Així que, tot i poder reciclar de forma correcta aquests residus, soc conscient que com a ciutadana calen accions per a evitar-ne l'excés i no produir-ne tants.

D'acord amb la detecció d'aquestes dues grans inquietuds personals, aquest treball busca que jo pugui experimentar i treballar amb diferents tècniques de disseny i creació artística, i fer-ho reutilitzant materials dels meus propis residus, donant-los-hi una altra oportunitat, perquè puguin tenir una segona vida. Així doncs, provaré d'experimentar l'art des d'una altra perspectiva i també estaré treballant en la meva consciència ambiental i la meva petjada ecològica.

A partir de la investigació i l'experimentació que duré a terme en aquest treball, com a futura mestra, podré transmetre els coneixements als meus alumnes. A l'aula podré introduir els valors de la reutilització i les segones oportunitats, a través de noves metodologies i tècniques de creació artística, per així poder treballar la seva consciència ambiental i reduir el seu impacte en el planeta.

2. Objectius

En aquest punt es delimitaran els objectius que s'esperen aconseguir al llarg del treball i que serviran de guia en el desenvolupament d'aquest TFG.

L'objectiu general del treball *"L'art en les segones oportunitats"* és:

Experimentar el disseny i la creació de produccions artístiques amb material reutilitzat dels meus propis residus generats, per tal de desenvolupar una mirada artística més creativa i una major consciència mediambiental.

Els objectius específics que sorgeixen d'aquest son:

1. Investigar diferents artistes i autors que han experimentat amb material reutilitzat per tal de disposar de referents en les diferents tècniques i metodologies de creació artística d'aquest àmbit.
2. Analitzar els residus que produeixo habitualment en el meu dia a dia i explorar la seva reutilització per tal de reduir la meva petjada ecològica.
3. Experimentar i explorar diferents possibilitats artístiques dels materials reutilitzats per a crear les produccions artístiques d'una manera creativa i transformadora.
4. Desenvolupar una major consciència mediambiental a través de les produccions artístiques que realitzi amb l'objectiu de ser una ciutadana més responsable i compromesa amb el medi ambient.

3. Marc teòric

3.1 L'educació artística

Per a poder desenvolupar aquest treball *L'art en les segones oportunitats,* esdevé necessari analitzar la importància que té l'educació artística en el procés de desenvolupament dels infants, ja que aquest TFG parteix de la idea que en un futur pugui ser aplicat en una realitat propera a les aules, i que es pugui utilitzar com a recurs en l'àmbit de l'educació artística, concretament en les arts visuals i plàstiques, amb el qual els infants puguin desenvolupar les seves habilitats més creatives, expressives i imaginatives. És per això que en aquest punt es pretén contextualitzar teòricament el valor pedagògic que té aquesta àrea en el procés d'ensenyament-aprenentatge dels infants.

A més a més, en aquest primer punt també s'abordaran les noves propostes pedagògiques per a treballar l'educació artística a les aules, que trenquen amb l'educació d'un estil més tradicional, que jo vaig viure durant la meva etapa educativa, i busquen impartir l'educació visual i plàstica des d'una altra perspectiva més innovadora

3.1.1 La importància de l'educació artística en l'educació integral dels infants

Al llarg dels anys, diversos autors han anat afirmant la importància que té l'educació artística en el desenvolupament integral dels infants, ja que aquesta fomenta moltes habilitats claus pel seu creixement, les quals no s'adquireixen en altres disciplines.

Com afirma l'autor Howard Gardner (2011) en *Frames of mind: The theory of multiple intelligences* existeix una intel·ligència anomenada "intel·ligència espacial"**,** la qual desenvolupa un conjunt d'aptituds interrelacionades, entre les quals destaquen: el reconeixement d'objectes des de diferents perspectives, la rotació i la transformació de formes mentals, la representació gràfica d'informació espacial i la sensibilitat de la composició visual (pp. 179-216). A partir d'aquesta concepció, Gardner defensa que l'educació dels infants ha de contemplar l'educació de les arts visuals i plàstiques, i no només limitar-se a l'educació on es desenvolupin capacitats més lingüístiques o matemàtiques, les quals han estat tradicionalment més valorades en l'àmbit escolar. Ja que, a través d'investigacions psicomètriques i estudis neuropsicològics, s'ha detectat la interdependència funcional que té aquesta disciplina en vers altres àrees del desenvolupament cognitiu. Tanmateix, l'autor alerta de la desvalorització que sovint es fa sobre aquesta intel·ligència

espacial dins dels sistemes educatius, malgrat tots els estudis i autors que argumenten la importància de l'art en l'educació dels infants. Segons Gardner, l'art és un instrument clau pel desenvolupament cognitiu global dels infants, especialment, resulta fonamental pels alumnes que processen i construeixen el coneixement a partir d'imatges mentals i relacions espacials, els quals necessiten canals d'expressió i compressió no lingüístics per a poder desenvolupar-se de la millor manera. Així mateix, Eisner (2002) també argumenta la importància de les arts visuals pel potenciament de processos mentals superiors, com ara la capacitat de la imaginació, la qual permet crear i modificar imatges mentals d'experiències viscudes o no viscudes, fet que possibilita explorar la realitat amb diferents alternatives i amb noves perspectives, una eina que és importantíssima per a poder fer una transformació i evolució social.

Eisner (2002) en el capítol 1 de *El arte y la creación de la mente: El papel de las artes visuales en la transformación de la conciencia,* apunta que les arts plàstiques i visuals també tenen un paper molt important en la transformació de la consciència dels infants, ja que les arts permeten percebre el món amb una mirada més acurada i crítica. Els alumnes adquireixen un "refinament del sistema sensorial" (p. 22), posant atenció a tot allò que senten, veuen, proven, oloren i noten. Per tant, l'experiència artística transforma la manera d'observar, analitzar i valorar amb criteri tot el que els envolta, fent-nos capaços de captar matisos i detalls de la realitat que passarien desapercebuts. En la mateixa línia, Dewey (2008) apunta que l'art és una forma d'experiència que vivifica la vida, ajuda a saber que l'organisme està viu, provoca sentiments tan forts que es poden arribar a considerar únics. Tanmateix, Morón (2005) apunta que aquesta experiència i aquesta mirada refinada de l'art cal ser educada, ja que no és inherent:

> Els individus que volen participar d'una manera significativa en la percepció artística han d'aprendre a descodificar, "a llegir", els diferents vehicles simbòlics presents en la seva cultura. Els individus que volen participar en la creació artística, han d'aprendre a manipular, de quina manera "escriure amb" les diverses formes simbòliques de la seva cultura i per últim, han de dominar determinats conceptes artístics fonamentals. Els individus no aprenen sense recolzament a llegir i a escriure en els seus llenguatges naturals, així s'entén que també necessitaran aprendre a "llegir" i "escriure" en els diferents llenguatges de les arts. (Secció: "Introducció")

Segons Albano (2012) l'espai destinat a l'educació artística és vital en el desenvolupament dels infants, ja que com ella apunta, creu que l'art ajuda a crear un ambient d'aprenentatge emocionalment segur pels infants: "La percepción de que hay espacio para el juego, para cometer errores y para la exploración y la divergencia —aspectos esenciales en la creación artística— promueve la autoestima y genera un sentimiento de pertenencia." (Albano, 2012, p.106). L'autora afirma que l'educació artística permet als infants expressar-se lliurement sense sentir-se ofegats per l'error, un pes que sol estar molt present en les altres àrees del coneixement més normatives, en les quals només hi ha resultats correctes o incorrectes. En canvi, en l'art l'error no està penalitzat, sinó que s'entén com una oportunitat per a aprendre i experimentar d'aquest. Aquesta percepció de l'error afavoreix que els alumnes es permetin crear d'una manera alternativa i diferent, sense límits, i que acceptin la diversitat de pensaments i formes d'interpretar la realitat de tots els altres. Així doncs, aquestes experiències els permeten construir una imatge positiva d'ells mateixos, reforçant la seva confiança i augmentant la tolerància i el respecte entre els alumnes. Morón (2005) especifica algunes altres capacitats personals de l'art en els infants, com ara la construcció de la seva pròpia identitat, mitjançant el sentiment de realització que adquireixen a través de les experiències positives i el desenvolupament de la seva motivació intrínseca, per la pròpia satisfacció de l'aprenentatge. L'autora detecta que també es desenvolupen habilitats socials, ja que molts cops es treballa en comunitat i els infants s'ofereixen ajuda els uns als altres.

Al llarg del punt hem exposat diferents beneficis cognitius, emocionals i socials que comporta l'educació artística en els infants. Per totes aquestes raons, és important que s'incloguin activitats relacionades amb l'art visual i plàstic en el procés d'ensenyament-aprenentatge, i el treball *L'art en les segones oportunitats* és un exemple d'una activitat que es podria dur a terme amb infants de primària.

3.1.2 Trencament amb l'educació artística tradicional

Aquest TFG busca tractar l'educació visual i plàstica des d'una perspectiva més innovadora i experiencial, trencant amb l'educació artística més tradicional, la qual es basa en la reproducció i la imitació mecanitzada, sense donar autonomia ni temps de creació als infants. Diferents autors i projectes han contribuït a reformular l'educació artística, posant en valor la importància de fomentar la creativitat, la vivencialitat i la llibertat d'expressió en les arts, així doncs, el treball es fonamenta en aquestes propostes pedagògiques.

L'autor Dewey (2008) en *El arte como experiencia* fa una crítica a l'educació d'art tradicional i apunta que:

> El arte se remite a un reino separado, que aparece por completo desvinculado de los materiales y aspiraciones de todas las otras formas de esfuerzo humano, de sus padecimientos y logros. En esta tesitura, se impone una primera tarea para el que pretende escribir sobre la filosofia de las bellas artes. Esta tarea consiste en restaurar la continuidad entre las formas refinadas e intensas de la experiencia que son las obras de arte, y los acontecimientos, hechos y sufrimientos diarios, que se reconocen universalmente como constitutivos de la experiencia (capítol 1, pp. 3-4)

És a dir, l'autor afirma que l'art no hauria d'estar separat de l'experiència humana, sinó que hauria de connectar-se amb la vida real i les experiències quotidianes. Així doncs, creu que l'art s'ha d'educar amb una interacció dins del món i l'entorn proper dels alumnes, i no com una esfera allunyada que només reprodueix objectes estètics a imitar mitjançant tècniques i models determinats.

L'autora Bamford (2009), a través de la seva anàlisi en el llibre *The Wow Factor* conclou que l'educació artística no s'ha d'entendre en un sol enfocament, sinó que hi ha diverses maneres d'ensenyar arts que estan interrelacionades. En primer lloc, "l'educació en les arts" fa referència al model més tradicional de l'ensenyança de les arts, en el qual s'aprenen les tècniques i competències artístiques més específiques de les diferents disciplines. En segon lloc, "l'educació a través de les arts" utilitza l'art com a una eina global per a millorar l'educació dels infants de manera general, es promou l'aprenentatge transversal i interdisciplinari, amb el qual es desenvoluparan altres àrees del currículum i el creixement personal i social dels infants. En tercer lloc, proposa "l'art com a educació", on les experiències artístiques fomenten l'aprenentatge cultural, social o històric, i per últim, "l'educació com art", on es concep l'educació dels infants com una experiència profunda, estètica i significativa, valorant-la com art. Com apunta Bamfort, en les escoles no n'hi ha prou amb fer art, sinó que cal analitzar quina experiència artística tenen els infants i si aquesta és de qualitat per a garantir que la seva experiència sigui significativa.

Algunes iniciatives educatives volen trencar amb l'ensenyament tradicional de les arts, segons l'Ajuntament de Barcelona (s.d.), el programa d'Espai C_Room 13 Barcelona (Espais de creació artística a les escoles de primària a Barcelona), és una iniciativa educativa i cultural que s'emmarca dins de la xarxa internacional d'espais *Room 13*. Aquest projecte ha

estat impulsat des del Consorci d'Educació de Barcelona i l'Institut de Cultura de Barcelona, l'any 2015 en les escoles dels Encants i Josep M. de Segarra de Barcelona, amb l'assessorament de la Universitat Autònoma de Barcelona, i des de 2021 la seva coordinació està a càrrec de l'EART. L'Espai C, segons Arts Santa Mònica (2017), pretén introduir l'art en les escoles de manera transversal i continua, mitjançant la creació d'un espai-taller compartit, on interaccionen l'artista resident seleccionat i l'alumnat de l'escola. En aquest espai, l'artista pot desenvolupar els seus projectes artístics personals i, al mateix temps, els alumnes de l'escola durant unes hores a la setmana també poden disposar de manera lliure i autogestionada del taller, on poden realitzar els seus projectes creatius amb col·laboració de l'artista resident. Aquesta iniciativa pretén normalitzar la presència d'artistes contemporanis a les escoles, així com fomentar el treball comunitari en xarxa, creant relació amb les institucions culturals, i estimular els processos de transformació educativa cap a una més experiencial, lliure i creativa.

> Los Espacios C están demostrando que la simbiosis entre creación artística y educación es muy provechosa [...] Hemos visto que se fomenta la autonomía personal, el pensamiento divergente, el pensamiento crítico, la idea de temporalidad, la imaginación, la motivación intrínseca, el funcionamiento democrático, la cooperación, la responsabilidad y la flexibilidad. En todo momento se prioriza el crecimiento de la persona a través de valores muy positivos, para desarrollarse como futuro ciudadano. (París y Morón, 2019 citat a Berruezo Cara & Morón, 2021, p. 13)

Així doncs, com hem vist en el darrer punt, diferents autors i iniciatives defensen que l'educació artística s'ha d'enfocar cap a pràctiques innovadores, més properes a la realitat dels alumnes i més experiencials, que busquin el desenvolupament integral de l'infant afavorint processos creatius lliures i vivencials. El projecte *L'art en les segones oportunitats* també busca encarar-se cap a aquesta proposta.

3.2 Referents artístics

Per a poder començar a dissenyar i crear les meves propostes artístiques presentades en aquest treball, primer cal analitzar quines han sigut les noves formes d'art que han anat apareixent fins a arribar al marc de l'art contemporani actual, en el qual s'emmarquen les meves obres artístiques.

També ha calgut recopilar alguns referents d'art els quals treballessin la consciència mediambiental en les seves obres, per a poder tenir uns models i exemples artístics amb qui guiar-me durant el meu procés de creació.

3.2.1 Noves formes d'art

Per tal que puguem entendre les noves formes d'art contemporani, cal contextualitzar la transició amb el trencament de l'art més tradicional, que es produeix de manera progressiva durant el segle XIX i segle XX.

Gómez (2000) assenyala que en el moviment artístic d'abans del romanticisme la tradició, la raó, la lògica i la norma hi tenien molt de pes, en la forma de crear i d'entendre l'art. A partir del romanticisme, el paradigma d'art anirà canviant: "L'artista anirà creant un univers personal i simbòlic, en el qual ell, com a creador, marcarà les normes. Això anirà derivant en una progressiva, sistemàtica i creixent negació de les tradicions" (Gómez, 2000, p. 397).

Així doncs, la creació i la interpretació de les obres cada cop va menys lligada a la tradició i més lligada a la pròpia originalitat de l'artista. A finals del segle XIX neixen les primeres avantguardes. El terme "avantguardes" fa referència a un terme militar que indica la part capdavantera de l'exèrcit, que es posiciona al davant per destruir les files de l'enemic. Aquestes avantguardes, formades per diferents moviments artístics com el fauvisme, l'expressionisme, el cubisme, el surrealisme, el dadaisme i el futurisme, Tejero Olivares et al., (2014) pretenen trencar la teoria i les praxis de les arts plàstiques enteses fins al moment. El moviment volia actuar com una força revolucionària que anés a contracorrent del que estava establert fins llavors, el qual reflectia a la societat i les tensions sociopolítiques i ideològiques que s'estaven vivint aleshores amb la situació prebèl·lica. Així doncs, l'art buscava trencar amb el cànon acadèmic, artístic i social dominant, i es qüestionava la seva estètica i el que volia comunicar i transmetre. És a dir, en aquest període passa a ser més important l'experiència comunicativa de l'objecte que la seva estètica en si. L'art ja no figura

la realitat observable i imitable, sinó que busca el significat figurat dels objectes creats, mostrant una nova realitat i no pas una representació d'aquesta. A partir d'aquí es crea una nova necessitat pels artistes que exigeix la recerca i l'experimentació de nous materials considerats innobles fins llavors, noves tècniques poc ortodoxes i noves composicions creatives. Així doncs, diversos autors al llarg d'aquest període van causar una forta influencia al canvi de paradigma artístic:

> Picasso y Braque crearon el "collage**"** en 1912 inspirándose en la publicidad, la prensa gráfica, la ilustración y en sus obras incorporan tipografías, etiquetas, logotipos. Se trataba de reivindicar el mundo del fragmento, la mezcla heteróclita de elementos dispares, de inscribir la realidad de una manera más enfática, al tiempo que redoblan su ataque contra la función imitativa del arte. (Tejero Olivares et al., 2014, p. 40)

Aquesta tècnica artística innovadora va revolucionar la visió artística d'aleshores i, a partir d'aquí, molts altres artistes van començar a utilitzar-la. El moviment dadaista i surrealista en particular va donar molta veu a aquest nou paradigma d'art:

> Los dadaístas priman la irreverencia hacía el material y el ingenio creador frente a la utilidad práctica o social; son, fundamentalmente, anarquistas del arte que utilizan materiales de desecho, detritus de realidad, restos efímeros e innobles como deconstrucción de un mundo en crisis y destrozado por las secuelas de la 1ª Guerra Mundial. (Tejero Olivares et al., 2014, p. 43)
>
> Las premisas de los dadaístas y los surrealistas son la ironía y la burla ante la política, sociedad y cultura establecidos, la irreverencia hacia todo lo sagrado y/o religioso, y el descrédito y desacralización de toda obra de arte. Sus consignas consecuentes son: "Dadá es político", "Abajo el Arte" y "Abajo la espiritualidad burguesa" (Tejero Olivares et al., 2014, p. 44)

Un artista molt polèmic del moviment va ser Marcel Duchamp, amb la seva obra d'art *Fontaine* (1917). Segons Gómez (2000), aquesta obra pretenia qüestionar la figura de l'artista, la figura de l'art i la figura de l'espectador. Ja que en l'obra l'artista realment no havia intervingut en l'art, només havia seleccionat l'objecte i l'havia descontextualitzat, signant-lo a més a més amb un fals nom, desvaloritzant la seva autoria. L'orinal que va triar com a objecte artístic es considera poc digne i molt reproduïble, és a dir, no és únic,

qüestionant el què és art. I la finalitat de l'obra no era el gaudi en la seva observació ni la seva estètica, sinó al contrari, intentava provocar rebuig i incomoditat a l'espectador, creant reflexió i crítica social.

Com apunta Gómez (2000), a través de tot el segle XX i fins als nostres dies, l'art ha continuat desenvolupant-se amb noves tendències i nous conceptes, tanmateix, aquests darrers camins de l'art es presenten confusos i plens de qüestionaments. En l'art contemporani actual apareixen conceptes com la ironia, la desmaterialització de l'objecte artístic, la retòrica, l'autoreferencialitat del propi art, la mort de l'autor i el recurs de la cita. Aquests conceptes més abstractes poden arribar a provocar un rebuig per part de la població espectadora, la qual necessita un domini teòric i acadèmic per arribar a comprendre'l. Així doncs, com apunta l'autor: "No ens ha d'estranyar que la gent, en general, se senti perduda davant l'art actual, que de vegades ens demana quasi un «acte de fe» per creure que un determinat artista no ens està prenent el pèl." (Gómez, 2000, p.398)

Així doncs, enfront aquesta distància entre l'obra i l'espectador, es plantegen preguntes sobre quin és el límit pels artistes?, què és art?, i qui ho valida? Analitzar aquestes noves formes d'art em permet tenir un context en que situar les propostes d'aquest treball, i justificar les maneres de procedir i crear les obres artístiques.

3.2.2 L'art i la consciència mediambiental

En l'actual marc de l'art contemporani en el qual ens situem en aquest TFG, han aparegut diverses iniciatives i projectes els quals treballen l'art a partir de materials reutilitzats o que no són etiquetats com a nobles en l'art acadèmic. Així doncs, aquestes propostes busquen desenvolupar amb l'art una consciència mediambiental o una crítica a la societat actual, així com en el meu projecte.

Segons explica Esteruelas i Laudo (2015), el 1967 apareix una idea nova a Itàlia, conceptualitzada per Germano Celant, que és "l'art povera". Aquest corrent artístic conceptual busca crear art amb objectes de rebuig, és a dir, utilitzant materials pobres i que no són nobles, els quals pots trobar en la teva vida quotidiana i que no els hi donem cap valor. Aquesta proposta pretén trencar amb la idea de l'art tradicional, el qual perpetuava que l'art fos exclusiu només per la noblesa i la burgesia. Segons els autors, l'art povera es caracteritza també per la seva fugacitat, ja que pretén fer creacions efímeres i transformadores, les quals es van creant amb espontaneïtat i atzar, sense seguir cap norma establerta. Aquest corrent

povera comparteix la idea de l'estètica i la bellesa de les arts contemporànies, pel fet que l'obra no està feta per la seva contemplació estètica, sinó que es caracteritza per la seva antiforma i per les reflexions i crítiques sobre la societat. De fet, en l'art povera la participació dels espectadors és tant o més important que l'obra en si, a causa de la seva finalitat artística en crear sensació i experiències fortes. Un artista que promou aquesta crítica de la societat consumista i productora massiva de residus en les seves obres és Paco Castelló. L'artista, en les seves produccions i instal·lacions preten despertar l'espectador:

> Contemplar, observar i analitzar l'obra de Castelló és fer un pas més enllà de la mera reivindicació del reciclatge a través de l'art. L'organització i el muntatge dels materials utilitzats dota de vivacitat al que paradoxalment és un conjunt hermètic i estàtic. Esdevé, per tant, una crida a fer-nos conscients que ens trobem immersos en un entorn material al qual cal parar atenció, ja que dota d'una aurèola llampant allò que s'ha mantingut indistingible als nostres ulls i que, tot i trobar-se davant nostre, sembla a l'ombra d'altres realitats menys encisadores. Això és el que Castelló pretén amb cada instal·lació i cada peça individual, tractar de fer ressorgir l'energia i el significat de totes aquelles deixalles que l'home ha tractat d'ocultar i diluir sota cadascuna de les brutals accions que ha descarregat al nostre territori i que cada vegada semblen guanyar preeminència a un ritme més accelerat. (Roselló, 2007, p.10)

Una altra proposta artística dins del marc de la consciència mediambiental és el col·lectiu Basurama (s. d.). *Basurama***,** fundat el 2001 en l'Escola d'Arquitectura de Madrid (ETSAM). Aquest projecte pretén investigar la generació massiva de residus i escombraries en la nostra societat de consum i fer una reutilització creativa amb aquests materials. A través de les activitats que realitzen en els tallers, les instal·lacions artístiques i les intervencions en espais públics, la iniciativa busca qüestionar-se i reflexionar sobre el nostre consum en la societat en la qual vivim, analitzant l'impacte que estem creant en el planeta.

Així doncs, les esmentades iniciatives i corrents artístics, vinculen la creació artística amb l'ús de materials reciclats o materials innobles, amb l'objectiu de desenvolupar una crítica social i mediambiental que pugui arribar als espectadors, més enllà de la contemplació estètica de l'obra. Aquest enfocament de l'art es relaciona directament amb els objectius d'aquest treball, el qual planteja l'art com a mitjà de comunicació i reivindicació sobre el consum de residus exagerats en la nostra societat, i busca apel·lar la consciència de l'espectador amb les produccions.

4. Contextualització

Aquest TFG s'emmarca dins d'un context d'àmbit personal. El projecte neix de la voluntat d'experimentar i explorar en primera persona la creació artística d'una forma lliure amb els materials provinents de les meves deixalles generades en el meu àmbit domèstic. El projecte, a més de l'experimentació creativa personal, té l'objectiu de crear una consciència crítica sobre la generació dels meus residus. Així doncs, aquest treball s'està aplicant en la meva quotidianitat, però també està profundament connectat amb la realitat del món globalitzat en el que visc. Com a ciutadana d'un país situat en el "Primer Món" la meva vida està lligada al model de producció i consum massiu propi de les societats occidentals actuals. En aquest context del consumisme excessiu i la sobreabundància, els residus i les deixalles passen a ser invisibles i desapareixen del nostre entorn més proper a un ritme tan accelerat que sembla que mai hi hagin sigut. Aquesta dinàmica d'usar i llençar es va perpetuant constantment en l'economia del nostre món i es veu reflectida en el meu estil de vida i de consum.

Concretament, el projecte s'està realitzat amb els residus d'una casa on viuen quatre persones de classe treballadora, aquest nucli familiar és una petita mostra que representa les pautes de consum de la societat occidental en la qual visc. L'habitatge està situat en un poble molt petit prop de Tàrrega, a la comarca de l'Urgell, on fa uns anys es va experimentar una transformació estructural en la gestió de les deixalles. El 2024 es va instaurar el sistema de recollida de deixalles Porta a Porta, impulsat pel Consell Comarcal de l'Urgell amb la iniciativa *Urgell net*, seguint la normativa del tractament de residus de la Generalitat de Catalunya, des de l'Agència de Residus de Catalunya (ARC), la qual coordina els plans de gestió dels residus. Aquesta estratègia respon a una demanda global del compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030, impulsada per les Nacions Unides.

Aquest context d'habitatge m'ha ajudat en el meu treball pel fet que la separació de residus i la recollida d'aquests de forma quotidiana, integrada en el meu dia a dia, m'ha donat una major consciència sobre la producció i el tractament de les meves deixalles. El fet d'estar constantment emmagatzemant residus m'ha facilitat el moment d'utilitzar-los amb una mirada artística, ja que ja coneixia quines deixalles eren les que més es generaven en la meva llar i les possibilitats artístiques que oferien aquestes. A més, el fet de viure en una casa ha ajudat al fet que pogués guardar i recollir tots els materials reciclats que volia fer servir en les

meves produccions artístiques, en un període llarg en el temps, sense problema i incomoditats per l'espai que aquests ocupaven.

Tanmateix, la idea d'aquesta proposta és que, en un futur, la meva experimentació i recerca es pugui aplicar en un context educatiu, amb l'objectiu de desenvolupar una consciència mediambiental i una reflexió crítica del nostre estil de vida amb els alumnes, d'una forma molt viusal i creativa, com és amb l'art. El projecte es podria plantejar per alumnes de primària de l'escola pública de Catalunya.

5. Metedologia

El següent TFG s'emmarca dins de la tipologia de creació i innovació, atès que el seu objectiu principal es experimentar el disseny i la creació de produccions artístiques amb els meus residus. Així doncs, aquest treball ha seguit una metedologia que combina un procés de recerca teòrica amb la pràctica artística experimental de les produccions d'art.

La recerca bibliogràfica realitzada ha servit per a crear una base teòrica sòlida amb la qual fonamentar el treball. Aquesta recerca ha inclòs llibres, articles i recursos digitals relacionats amb els temes d'educació artística, pedagogia i projectes educatius, art contemporani, referents artístics i art i sostenibilitat. Aquesta recerca ha permès donar-li sentit al projecte dins del marc actual de l'art contemporani i l'educació artística, i també ha servit d'inspiració i guia per a la creació de les meves obres artístiques.

El procés creatiu de les obres no ha sigut lineal, sinó que la idea i el resultat final s'han anat modificant en el període d'execució, el qual ha permès aprendre de l'error i el dubte, deixant espai a la improvisació i al canvi. Aquest procés s'ha iniciat amb una idea mental de les produccions que volia crear. La idea posteriorment ha sigut formalitzada mitjançant un esbós digital, amb l'objectiu de captar l'essència de la producció i preveure els possibles materials necessaris per a construir l'obra. Tanmateix, l'esbós ha sigut obert sense molts detalls per permetre l'evolució de l'obra en la seva realització. Un cop ha estat consolidada la base conceptual de l'obra, s'ha iniciat la fase d'exploració i experimentació amb els materials. En la creació m'he sentit lliure de provar noves composicions o substituir els materials inicials, per a donar una oportunitat a aquesta part més creativa que surt de l'experiència i de la prova i error.

6. Desenvolupament

En aquest punt es pretén detallar l'elaboració de cada producció artística que conformen la col·lecció del treball *"L'art en les segones oportunitats"*.

FITXA ARTÍSTICA	
Títol	La llauna
Autoria	Clara Piñol Setó
Any de creació	2026
Tècnica	Escultura amb collage i assemblatge
Dimensions	65 x 70 x 65 cm
Materials utilitzats	- Cartró reciclat d'envasos - Cartró dur - Ampolles d'aigua de plàstic - Llaunes - Silicona
Descripció	L'obra representa una gran llauna feta amb ampolles d'aigua i logotips publicitaris per simbolitzar l'acumulació massiva de deixalles diàries. En transformar un objecte quotidià a monument, s'obliga l'espectador a fixar la mirada en el greu problema de residus actual. La peça funciona com una crítica directa a l'excés de consum del nostre estil de vida.
Evidències de creació	- https://youtu.be/UXnlPzPzb_M - https://youtu.be/I3is6F1qq20 - https://youtu.be/Vv3kF2A6g-A - https://youtube.com/shorts/fRzKkVVfzvE
Fotografies	Annex 1.1

FITXA ARTÍSTICA	
Títol	La xarxa i el peix
Autoria	Clara Piñol Setó
Any de creació	2026
Tècnica	Escultura amb mosaic i assemblatge
Dimensions	160 x 215 x 35 cm
Materials utilitzats	- Cartrons provinents d'embalatges de packs de begudes - Silicona - Cartró - Envasos de patates, llimones, alls, cebes i formatges - Llaunes - Taps d'ampolles d'aigua - Filferro
Descripció	L'obra consisteix en una disposició d'anelles de cartró i un peix fet de cartró, envasos de plàstic i llaunes. La repetició d'orificis circulars recorden a una xarxa de pesca suspesa en l'aire, en la qual es troba enredat un peix. L'obra critica aquesta pesca desmesurada a gran escala i també la quantitat d'escombraries que es poden trobar en el mar, embrutant les aigües i matant als peixos. La xarxa també es pot entendre com una peça que a tothom ens connecta, com són els residus que produïm com a societat i que "no són de ningú", però són de "tothom".
Evidències de creació	- https://youtu.be/n3HVi0ZjWrI - https://youtu.be/RZd5ym-6xcI - https://youtu.be/iO7bimidKzg - https://youtu.be/nLKtpDFSpxs
Fotografies	Annex 1.2

FITXA ARTÍSTICA	
Títol	Un bodegó que no es panseix
Autoria	Clara Piñol Setó
Any de creació	2026
Tècnica	Escultura amb collage i assemblatge
Dimensions	40 x 70 x 20 cm
Materials utilitzats	- Bosses de plàstic - Garrafes d'aigua buides - Cartró reciclat d'envasos - Silicona
Descripció	L'obra utilitza la ironia visual d'un ram de flors, un símbol de bellesa efímera de la natura, per contraposar la fragilitat dels elements orgànics enfront de la immortalitat dels nostres residus generats. Mentre que les flors es panseixen i moren, tornant a la terra en pocs dies, els materials que componen aquesta escultura, envasos i plàstics, trigaran centenars d'anys a degradar-se. Així doncs, l'obra busca crear consciència de la gran petjada ecològica que estan deixant els nostres residus al planeta.
Evidències de creació	- https://youtu.be/PU8ipkGe5qA - https://youtu.be/VbL_81dQZs0 - https://youtu.be/hs_RuEe9kZk - https://youtu.be/WtG5DnTaFQE
Fotografies	Annex 1.3

FITXA ARTÍSTICA	
Títol	El Big Bang
Autoria	Clara Piñol Setó
Any de creació	2026
Tècnica	Escultura amb assemblatge
Dimensions	80 x 90 x 70 cm
Materials utilitzats	- Ampolles d'aigua de plàstic - Envasos de plàstic - Silicona - Filferro
Descripció	L'obra simula una gran explosió expansiva, un *Big Bang*, feta de brossa i residus quotidians que estan suspesos en l'aire. L'escultura funciona com una metàfora de la generació massiva i descontrolada de deixalles en la societat actual. És una crítica visual a la dispersió i colonització global dels nostres propis residus, els quals s'expandeixen sense fre pel nostre entorn.
Evidències de creació	- https://youtu.be/F5bv4c70qRg - https://youtu.be/gWgCH934TMM
Fotografies	Annex 1.4

FITXA ARTÍSTICA	
Títol	Un rostre
Autoria	Clara Piñol Setó
Any de creació	2026
Tècnica	Escultura amb collage i assemblatge
Dimensions	65 x 70 x 6 cm
Materials utilitzats	- Cartrò reciclat com a base - Oueres de cartró - Bossa de plàstic - Cartró reciclat d'envasos
Descripció	Aquesta obra presenta un rostre desencaixat i fragmentat que utilitza la combinació d'envasos de cartró i retalls d'una bossa de plàstic brillant per evocar la imatge d'un mirall trencat. La il·lusió òptica de mirall funciona com una metàfora de la societat actual, ja que encara que de vegades sembli que no ens afecta o que no ens hi veiem reflectits, cal recordar que tots formem part d'aquest col·lectiu i és responsabilitat de tots la quantitat de deixalles que estem generant com a societat i com a individus.
Evidències de creació	- https://youtu.be/DuE33nUa5jY - https://youtu.be/tC0YIg9JgoA - https://youtu.be/2z9-tLotBHA
Fotografies	Annex 1.5

FITXA ARTÍSTICA	
Títol	El cafè que no es beu/veu
Autoria	Clara Piñol Setó
Any de creació	2026
Tècnica	Escultura interactiva
Dimensions	125 x 100 x 4 cm
Materials utilitzats	- Cartrons per protegir el terra - Llançol - Càpsules de cafè buides - Cafè disolt amb aigua - Pinzells - Silicona
Descripció	Aquesta obra és una peça interactiva que convida el públic a participar-hi, dibuixant amb cafè líquid sobre un gran llençol blanc per on hi ha distribuïdes càpsules de cafè buides. L'obra planteja una crítica directa al residu diari del cafè, una deixalla normalitzada a les llars per la simple comoditat. Així doncs, l'obra fa visible la petjada ecològica que es desprèn d'un petit gest quotidià, el qual és ignorat en el nostre dia a dia. Aquest residu passa desapercebut, camuflat en la rutina accelerada i despreocupada dels nostres dies, així com molts altres.
Evidències de creació	- https://youtube.com/shorts/uVGYev9hiUc - https://youtu.be/0K21Ac8Sppc
Fotografies	Annex 1.6

7. Resultats

Els resultats d'aquest TFG s'han concretat en una exposició artística realitzada al meu poble, el Talladell - Tàrrega, el dia 24 de maig del 2026, de les 10:00 a les 12:30 h del matí. Aquesta exposició ha esdevingut el resultat final del procés de recerca, experimentació i creació artística que he estat desenvolupant al llarg de tots els mesos que ha durat el projecte.

L'exposició es va realitzar a una sala cedida expressament per aquesta finalitat, Cal Segura, una sala polivalent del poble que ha estat reformada per l'Entitat Municipal Descentralitzada (EMD) del Talladell, finançada per la Generalitat de Catalunya. L'exposició va ser anunciada dies abans de la seva realització i es va difondre tota la informació rellevant a través de les meves xarxes socials personals i a través del canal de difusió de l'EMD del Talladell pels veïns i veïnes del poble, per tant, l'exposició era oberta a tothom qui volgués venir a veure-la. En l'Annex 2 apareixen els preparatius previs a l'exposició.

L'exposició va tenir molt bona acollida per part del públic, hi van assistir gairebé 30 persones al llarg del matí, comptant amb familiars, amics i amigues, coneguts i veïns i veïnes del poble que s'hi van apropar. Tots i totes van quedar molt impactats i encuriosits per les obres d'art i em preguntaven animadament sobre com les havia arribat a construir, que representaven, com havia tingut la idea o quina finalitat tenien. Cal dir que cada cop que venia un grup nou de gent i els feia la presentació de les obres sortien noves converses, diferents preguntes, i altres reflexions, amb cap grup va ser igual, però amb tots vaig poder desenvolupar l'explicació del meu procés creatiu i transmetre aquest missatge i crítica social que es desprèn de les obres.

Així doncs, concloc que pel que fa als objectius inicials plantejats, analitzant el resultat final, crec que puc afirmar que he pogut assolir-los satisfactòriament. Per una banda, la recerca i investigació del marc teòric m'ha permès adquirir una base sòlida per orientar el meu procés de creació artística. I a través de l'experimentació creativa amb els meus residus generats he pogut descobrir i explorar noves tècniques i formes d'expressió artístiques, amb materials i metodologies que fins ara no havia provat, a més a més, de desenvolupar la meva consciència i responsabilitat mediambiental, generant reflexions envers el meu estil de vida i de consum. A través de l'exposició oberta també he pogut transmetre a altres persones aquesta consciència mediambiental, generant reflexió i diàleg sobre els nostres residus, el qual ha sigut molt enriquidor i m'ha permès assolir part dels objectius marcats.

En l'Annex 3 apareixen més fotografies del dia de l'exposició. Totes les persones que apareixen en les fotografies han autoritzat l'ús de la seva imatge mitjançant el document de cessió de drets d'imatge, adjuntat a l'Annex 4.

8. Discussió dels resultats

L'anàlisi de l'exposició d'art feta a Cal Segura el passat 24 de maig del 2026 ens permet constatar que la pràctica artística contemporània actua com un motor de transformació i conscienciació social. Alhora, l'experiència ens ha demostrat que el diàleg i l'apropament a la realitat del públic és clau per transmetre el missatge crític.

El fet de crear les produccions amb el meu material reciclat va apropar l'espectador a l'obra, ja que observant-la era capaç de reconèixer els objectes amb els quals es constituïa la peça, inserits en un context totalment diferent del que està acostumat a veure, però igualment d'una manera propera. Així doncs, continuant amb les idees de Dewey (2008), en aquest cas l'art no estava separat de l'experiència humana, sinó que aquesta tipologia d'art feta amb residus quotidians connectava directament amb els espectadors, amb la seva vida real i també amb el seu estil de consum i generació de residus que tots els individus compartim en aquest Primer Món, i d'aquesta manera, el públic podia empatitzar amb aquest art.

A més a més, segons indiquen els autors Esteruelas i Laudo (2015) el fet que les obres d'art estiguin creades amb material considerat "pobre", sense un valor noble, fa que l'espectador trenqui amb la idea tradicional de l'art - la qual perpetua l'art com un privilegi exclusiu de la noblesa i de la burgesia- i el percebi com una pràctica propera i assequible a la seva realitat més pròxima. Per tant, l'ús d'aquests materials humils, els quals no se solen utilitzar per a les pràctiques artístiques, tal com succeeix en el moviment de l'*Art Povera*, va apropar les meves sis obres al públic, fent-lo sentir partícip de què estava contemplant.

A través de les reflexions i els diàlegs que es van derivar en l'exposició d'art, es pot constatar que l'art transcendeix la dimensió purament estètica i pot arribar a esdevenir un agent d'impacte social. Així doncs, com indica Bamfort (2009), amb aquestes produccions artístiques s'estaria fomentant "l'educació a través de les arts", ja que les obres s'utilitzen com una eina per millorar la consciència i la responsabilitat mediambiental dels espectadors. Igual com succeeix amb el moviment de l'*Art Povera*, segons s'extreu d'Esteruelas i Laudor. (2015), en les obres presentades es prioritza la reflexió i la crítica social davant de la contemplació estètica, donant tant o més importància a la participació dels espectadors que a

les obres en si mateixes. De fet, l'obra interactiva *El cafè que no es beu/veu* té com a objectiu principal fer participar de manera directa el públic perquè adquireixi un paper actiu en l'exposició.

Segons Gómez (2000), l'art contemporani a vegades es presenta confús i il·legible davant l'espectador, desprenent una sensació de distància i poca empatia a causa de la incomprensió de l'obra. Tanmateix, tot i que aquestes sis obres presentades s'emmarquen dins de les dinàmiques de l'art contemporani actual, les característiques de l'exposició van fer que es pogués reduir aquest espai entre l'obra i l'espectador. L'exposició es va plantejar a petita escala i en un espai reduït. A la sala hi havia poca gent simultàniament, ja que el públic hi va anar assistint de forma esglaonada al llarg del matí. Aquest fet va proporcionar que jo, com a autora de les obres, pogués parlar amb tots els grups que entraven a veure-la. Aquest diàleg i reflexió conjunta van permetre apropar a l'espectador, fent comprensible l'essència de l'obra a tot el públic. Així doncs, la dinàmica de l'exposició va permetre crear un espai proper i càlid, lluny de la distància teòrica i l'escepticisme que critica Gómez (2000).

Malgrat haver assolit els objectius inicials del projecte de manera satisfactòria, com a autocrítica i de cara a futurs projectes, em plantejo algunes millores. Tot i que el diàleg i la retroacció del públic cap a mi van ser molt rics i em van permetre conèixer les seves impressions més sinceres de les obres, des del punt de vista metodològic del treball, s'hauria pogut incorporar un sistema més exhaustiu de recollida de dades qualitatives. Una proposta de millora realista i innovadora hauria estat col·locar cartells amb codis QR a la sortida de la sala que enllacessin a un qüestionari digital amb preguntes obertes, com ara: *Quina reflexió t'ha generat aquesta obra?,* o *has pogut reflexionar sobre els teus residus diaris en veure les obres? Per què?* D'aquesta manera s'hauria obtingut un buidatge de dades escrites estructurat per analitzar l'impacte real que han tingut aquestes sis peces.

Per altra banda, per a futures implementacions, hauria estat molt enriquidor diversificar i amplia l'estratègia de difusió, per tal de potenciar encara més el valor de les obres com a via de transformació i sensibilització social. Estendre la invitació de l'exposició a entitats educatives properes o associacions mediambientals de la comarca hauria permès comptar amb un públic més heterogeni. Això m'hauria ofert l'oportunitat d'avaluar la reacció de les obres de persones que no tenen cap vincle afectiu previ amb mi, un fet que hauria enriquit el debat i fomentat el contrast d'opinions.

9. Conclusions

La realització d'aquest TFG ha sigut un procés creatiu profund el qual m'ha aportat molt aprenentatge. El treball ha conclòs amb una exposició oberta al meu poble de les sis obres artístiques creades.

Analitzant globalment el procés de treball i els resultats obtinguts es pot afirmar que s'han assolit satisfactòriament tots els objectius inicialment plantejats, tant el general com els específics. El projecte m'ha permès experimentar noves possibilitats d'art, allunyades de l'art que coneixia en la seva forma més clàssica. He aconseguit desplaçar l'art com a objecte estètic decoratiu cap a l'objecte conceptual i crític, mitjançant un procés creatiu lliure i no lineal. A través de la investigació d'artistes i corrents d'art, he pogut dotar al projecte de referents sòlids els quals m'han servit de guia i exemple en el meu procés creatiu. El procés d'observació i recollida dels residus per a fer les obres, m'ha permès obrir una autoreflexió sobre els meus hàbits de consum i la meva petjada ecològica. A través de l'exposició, també he pogut transmetre aquesta reflexió i crítica als espectadors, creant un diàleg conjunt sobre aquest problema global, fomentant la transformació social i la sensibilització ecològica.

Tanmateix, també cal destacar algunes de les limitacions que m'ha anat trobant al llarg de l'execució d'aquest treball. El procés creatiu ha estat pautat per alts i baixos en la productivitat i eficiència. La falta d'inspiració en determinades ocasions o la dinàmica de "fer i desfer" ha posat de manifest que el procés creatiu requereix temps i paciència, matins perduts sense "fer res productiu a la vista". Aquest fet ha sigut un treball personal que he hagut de fer, acostumada a treballs més analítics i mecànics amb els quals podia ser més eficient.

Una altra limitació que m'ha acompanyat en tot el procés creatiu ha sigut la inseguretat personal i la cerca de validació externa que he necessitat en tot moment. El pas de l'art estètic cap a l'art basat en l'antiforma o més conceptual ha generat en mi un sentiment d'incertesa a causa de la falta de pràctica amb el corrent. Durant gran part de la producció em va aparèixer un sentiment de crear quelcom "insuficient" o "poc artístic", fet que va derivar en una necessitat constant de validació externa. Aquesta limitació es va atenuar en l'exposició, després de la positiva retroacció del públic, on vaig poder recuperar la seguretat amb la col·lecció presentada. Aquesta vivència personal ha fet adonar-me de la importància que, com a futura mestra, cal evitar l'ús de validacions constants (siguin positives o negatives) que

puguin condicionar el procés creatiu de l'alumnat. L'objectiu com a figura docent a l'aula ha de ser acompanyar als infants en el seu propi camí, des d'una mirada lliure i de respecte, perquè es puguin autovalorar a si mateixos sense aquesta necessitat de dependència i aprovació externa. Seguint en la línia de futura mestra, una altra de les limitacions importants d'aquest treball ha estat el fet de no haver implementat la proposta directament a un grup d'alumnes a l'escola, tot i que, aquesta decisió va respondre a les meves necessitats personals de voler experimentar el procés creatiu en primera persona per a adquirir un domini conceptual i metodològic sòlid. Tot i que he trobat a faltar el contrast de la pràctica educativa real a l'aula, aquesta vivència personal prèvia la considero indispensable per a actuar amb més criteri i seguretat en futures experiències.

Així doncs, com s'ha esmentat anteriorment, una possible línia de continuïtat d'aquest TFG seria poder traslladar tota l'experiència de creació artística en una intervenció real a les aules d'Educació Primària, per poder fomentar les seves competències artístiques i creatives i, al mateix temps, generar-los una consciència mediambiental. A més a més, en àmbit personal i professional, també trobo indispensable seguir formant-me de manera contínua sobre més autors i moviments artístics, per poder adquirir més bagatge i tenir més referents artístics que em permetin disposar de bons recursos per a despertar la curiositat i el pensament crític dels infants.

En conclusió, el desenvolupament d'aquest TFG m'ha servit per apropar-me a un tipus d'art contemporani fins ara desconegut per a mi. La recerca de referents i moviments artístics ha sigut clau per a ampliar la meva visó de les arts visuals i plàstiques, més enllà del seu valor purament estètic. El procés creatiu ha desenvolupat en mi una autocrítica i una reflexió sobre les meves rutines i hàbits de consum diaris, fomentant la meva consciència mediambiental. També, l'organització de l'exposició pública, tot i ser a petita escala, ha permès posar en pràctica les meves competències de gestió de grups i dinamització social, molt rellevants per la meva futura professió, ja que vaig haver d'actuar com a comunicadora davant de diferents perfils de grups, adaptant el meu discurs i diàleg a les necessitats dels espectadors.

Finalment, comprovar que amb el meu art he pogut generar debat, reflexions i empatia amb el problema mediambiental actual, ha sigut l'aprenentatge més significatiu. Com a futura mestra, aquesta certesa em motiva per a dissenyar propostes on l'art sigui el protagonista per a esdevenir una eina de transformació social.

10. Referències bibliogràfiques

Albano, A. A. (2012). *Beneficios de los centros de arte: enriquecimiento de la comunicación personal y la cohesión social*. En F. Botín (Ed.), *Buenos días creatividad* (pp. 101–110). Fundación Botín.

Ajuntament de Barcelona. (s.d). *Projecte Espais C.* https://ajuntament.barcelona.cat/educacio/ca/espais-c

Arts Santa Mònica. (2017). *Espais C_Room 13 Barcelona: Espais de creació artística a les escoles d'educació primària* (Fitxa 18). Generalitat de Catalunya. https://www.santamonica.cat/content/dam/aem-arts/activitats/2017/pdfs-interficies/FITXA-18_-ROOM-13.pdf

Bamford, A. (2009). *El factor ¡Wuau! El papel de las artes en la educación.* Barcelona: Octaedro.

Basurama. (s. d.). *Basurama.* https://basurama.org/

Berruezo Cara, C., & Morón, M. (2021). *La construcción de la identidad a través del arte en personas en riesgo de exclusión social*. *Arteterapia. Papeles de arteterapia y educación artística para la inclusión social, 16*, 11–21. https://doi.org/10.5209/ARTE.71152

Dewey, J. (2008). *El arte como experiencia.* (J. Claramonte, Trad.) Barcelona: Paidós. (Obra original publicada el 1934).

Eisner, E. W. (2002). *El arte y la creación de la mente: El papel de las artes visuales en la transformación de la conciencia.* Barcelona: Paidós

Esteruelas, A., i Laudo, X. (2015). La pedagogia 'povera': una pedagogia del reciclatge. *Temps d'Educació, (48), 13-28*. https://raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/297824/386809

Gardner, H. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences.* Basic Books.

Gómez, E. A. (2000). De l'art contemporani i la seva difusió. Questions de fons. *Temps d'educació*, 395-407. https://raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/126228

Morón, M. (2005). *L'art del segle XX a l'escola: Introducció*. https://www.marmoron.com/lartdelseglexxalescola/html/L%27ARTdelsegleXXal%27ESCOLA/introduccio1.htm

París, G., & Morón, M. (2019). *Quan un artista entra a l'escola, la creativitat surt per la finestra: el projecte Espai C*. Guix. Elements d'acció educativa, 453, 39–43. https://ddd.uab.cat/pub/artpub/2019/265480/aulinnedu_a2019n280p39.pdf

Roselló, V. (2007). L'ART DE FER COSES. *Mètode: Revista de difusió de la investigació*, (53), 10-12. https://metode.cat/wp-content/uploads/2011/07/53_010_012_art_fer_coses.pdf

Tejero Olivares, D. P., Zanón Cuenca, M. J., i Santamaría Blasco, L. (2014). Los lenguajes estéticos y conceptuales de las vanguardias y su influencia en el ámbito de las instalaciones contemporáneas. En J. L. Crespo Fajardo (Coord.), *Cultura y tácticas estéticas.* (pp. 31-65). Universidad de Málaga / Eumed.net. https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=558045

Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Biblioteques. (2024). *Cessió de drets d'imatge i d'explotació d'enregistrament de vídeo i fotografia*. Campus Virtual UAB. Curs Eines i recursos per realitzar el teu TFG en Educació.

11. Annexos

Annex 1. Fotografies de les obres artístiques

Totes les fotografies de les obres artístiques han estat realitzades de forma pròpia per l'autora d'aquest treball.

Annex 1.1. *La llauna*

Annex 1.2. *La xarxa i el peix*

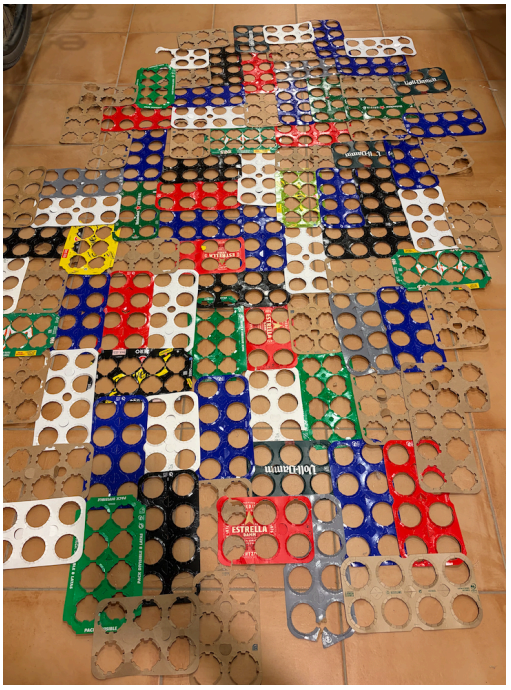

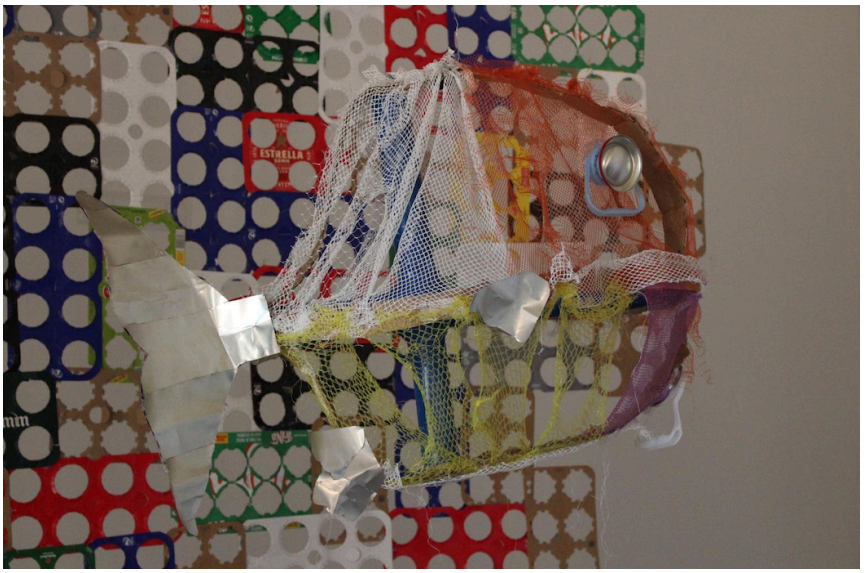

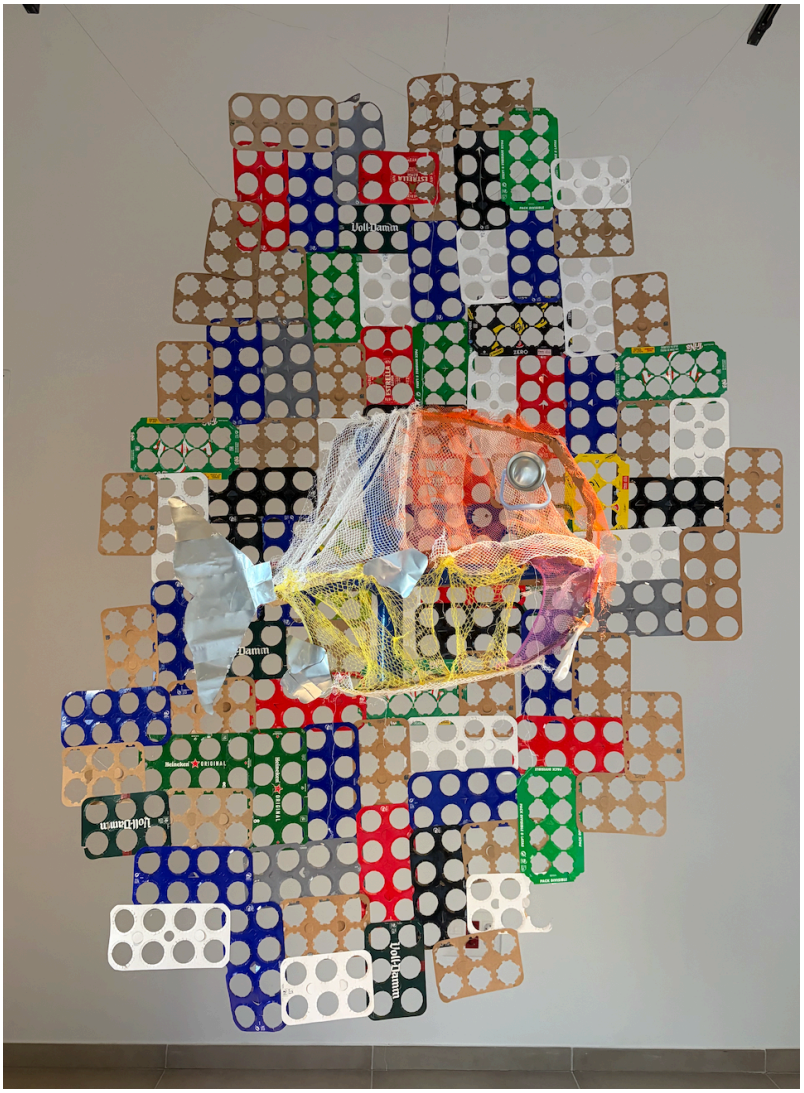

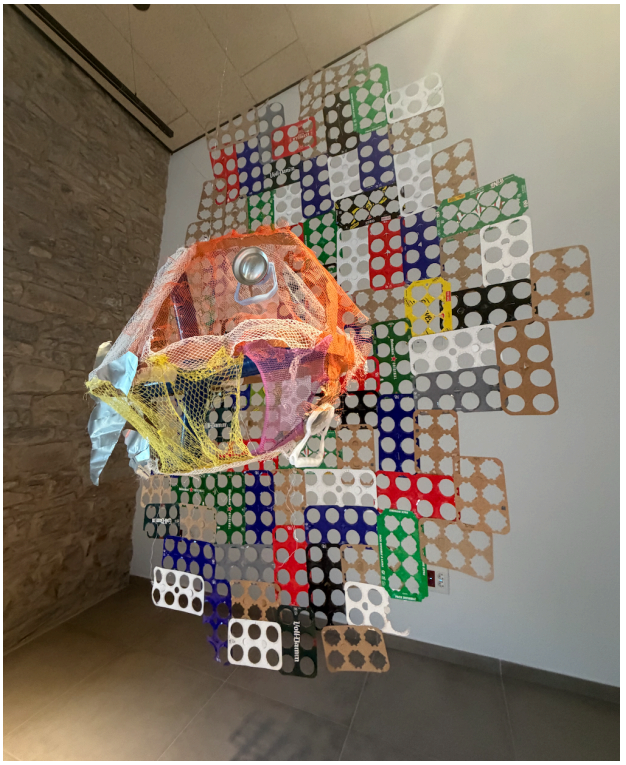

Annex 1.3. *Un bodegó que no es panseix*

Annex 1.4. *El Big Bang*

Annex 1.5. *Un rostre*

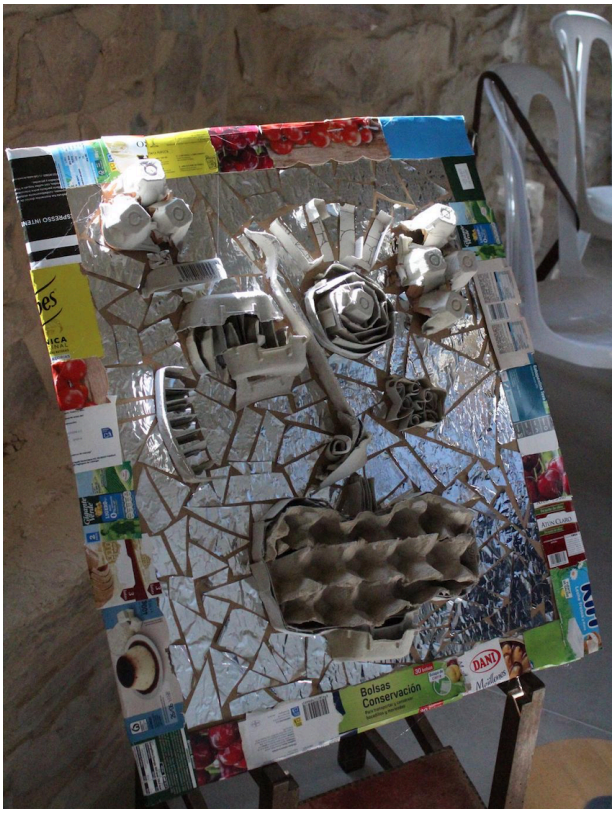

Annex 1.6. *El café que no es beu/veu*

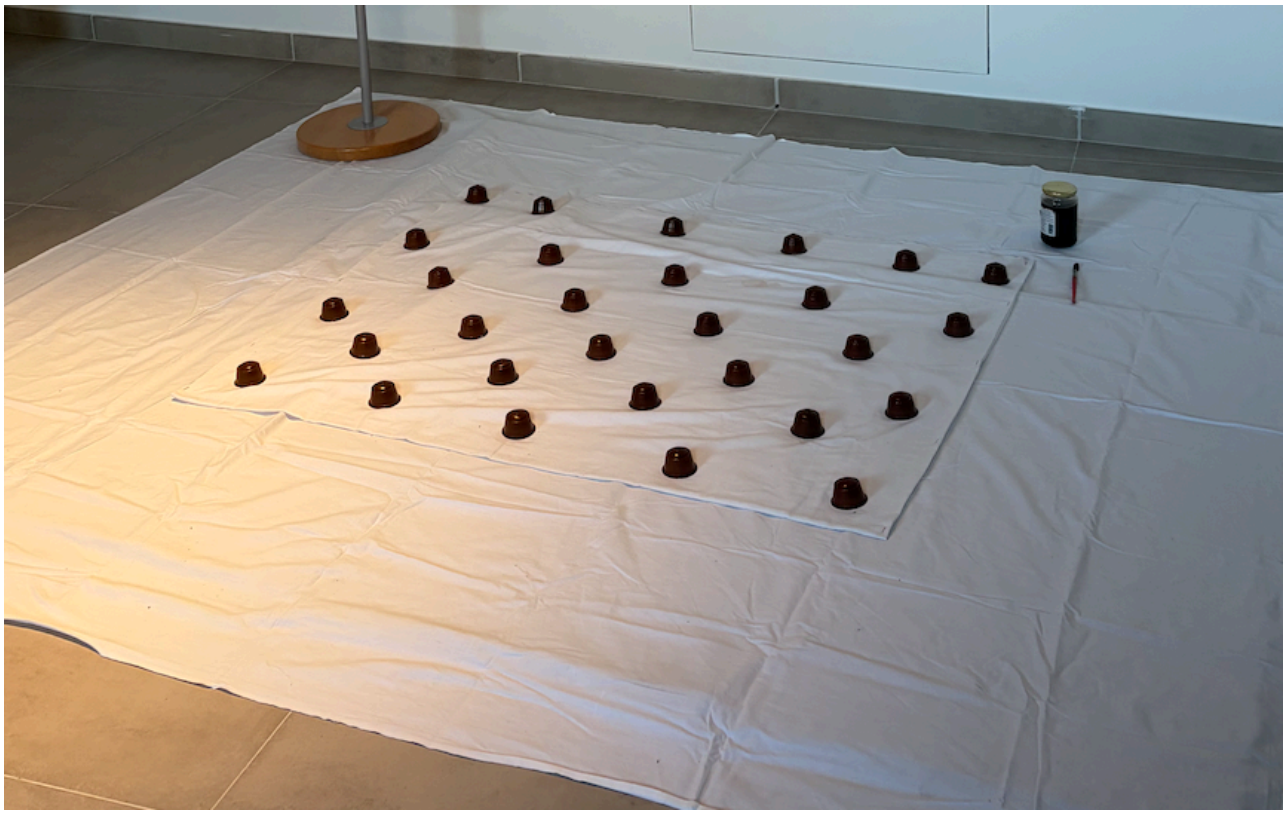

BRILLA

BRILLA

Annex 2. Preparatius previs a l'exposició

Per a anunciar l'exposició vaig crear un cartell digital, elaborat amb recursos gràfics de Canva, d'acord amb la seva llicència d'ús educatiu: Cartell Exposició.pdf

Per l'exposició també vaig preparar unes cartel·les on s'hi detalla la informació més rellevant de cada obra artística, la qual es situarà al costat de cada obra : Cartel·les d'obra.pdf

Un dia abans de l'exposició, vaig pujar a preparar la sala, penjar i col·locar les sis obres artístiques que han estat realitzades durant aquets mesos: https://youtu.be/2dsyvndf5D4.

Annex 3. Fotografies de l'exposició

Les fotografies d'aquest apartat han estat realitzades tant per l'autora d'aquest treball com per diferents amigues col·laboradores que van ajudar a documentar la jornada de l'exposició.

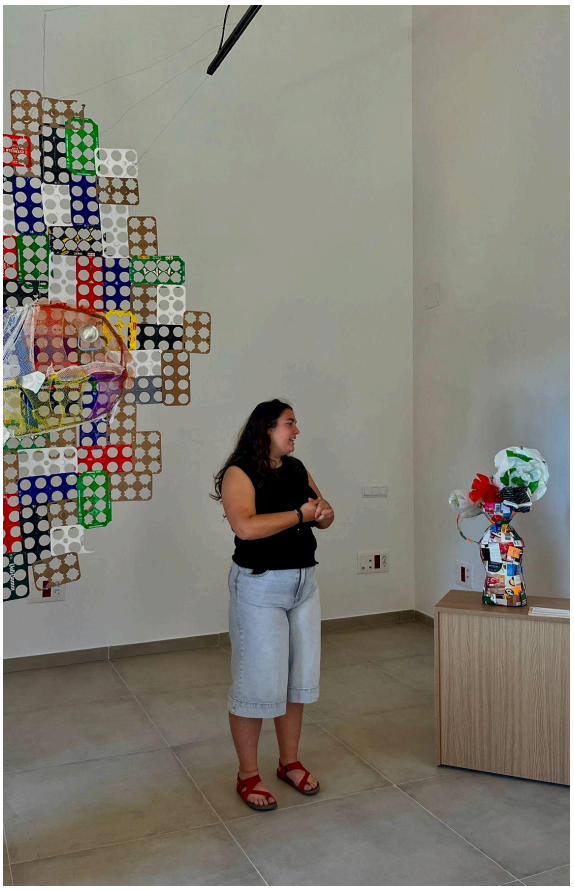

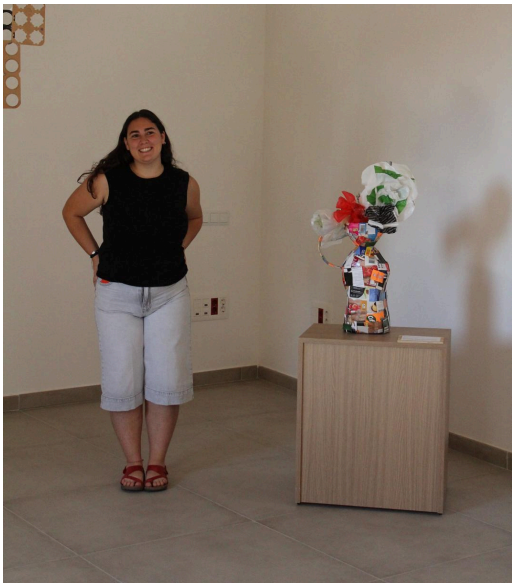

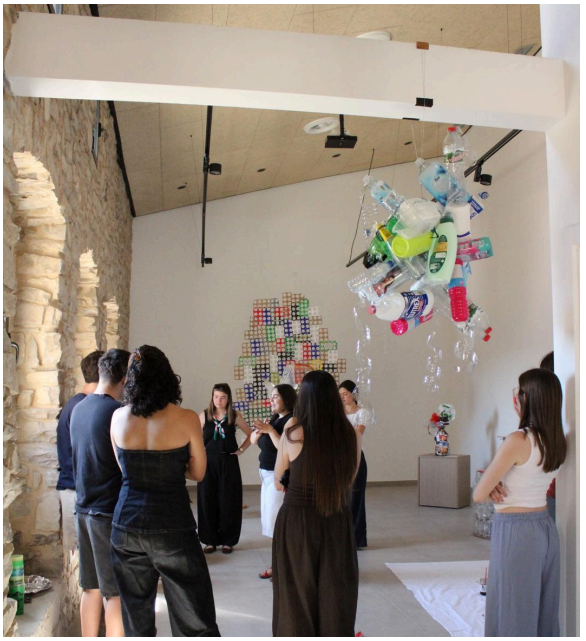

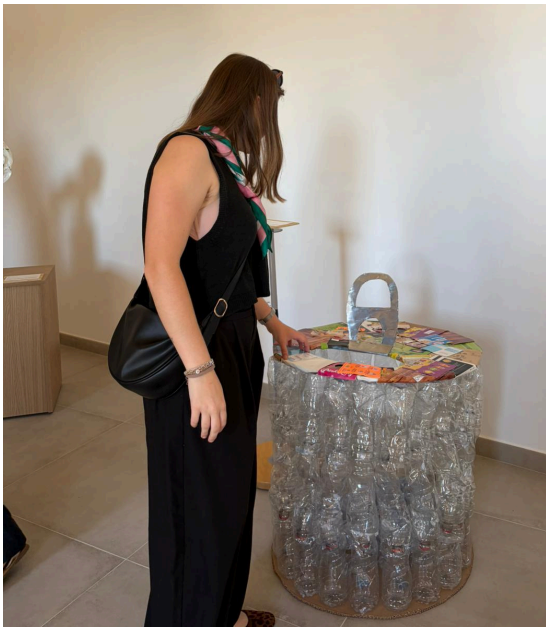

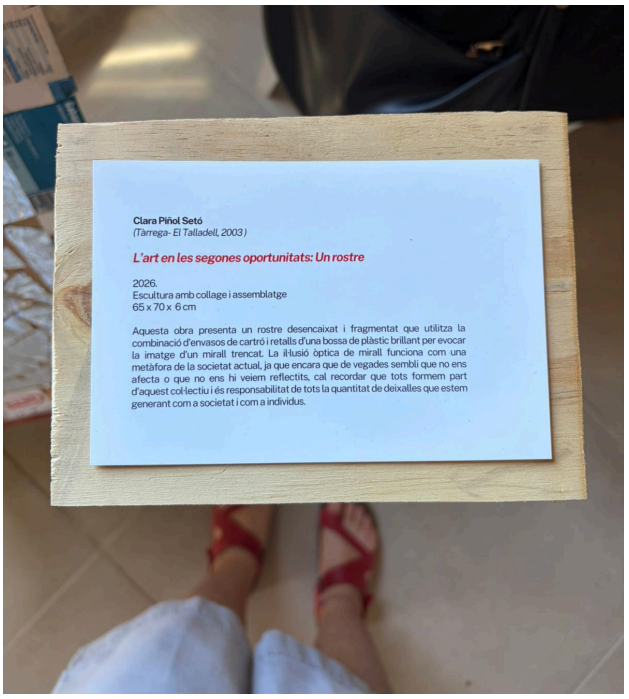
Clara Piñol Setó
(Tàrrega- El Talladell, 2003)
L'art en les segones oportunitats: Un rostre
2026.
Escultura amb collage i assemblatge
65 x 70 x 6 cm
Aquesta obra presenta un rostre desencaixat i fragmentat que utilitza la combinació d'envasos de cartró i retalls d'una bossa de plàstic brillant per evocar la imatge d'un mirall trencat. La il·lusió òptica de mirall funciona com una metàfora de la societat actual, ja que encara que de vegades sembli que no ens afecta o que no ens hi veiem reflectits, cal recordar que tots formem part d'aquest col·lectiu i és responsabilitat de tots la quantitat de deixalles que estem generant com a societat i com a individus.

Annex 4. Model cessió de drets d'imatge

CESSIÓ DE DRETS D'IMATGE I D'EXPLOTACIÓ D'ENREGISTRAMENT DE VÍDEO I FOTOGRAFIA[1]

Jo, *[nom sencer de la persona que serà fotografiada i/o enregistrada]*

Amb DNI *[de la persona que serà fotografia i/o enregistrada]*

Faig constar:

- Que autoritzo a que la meva imatge pugui aparèixer en imatges i vídeos enregistrats per ***Clara Piñol Setó*** que tingui com a objectiu ***L'art en les segones oportunitats*** i, conseqüentment, reconec que l'esmentada difusió no suposa menyspreu al meu honor, prestigi, ni constitueix cap intromissió il·legítima de la meva intimitat d'acord amb allò que estableix la llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.
- Que, en cas de tenir algun dret de propietat sobre els materials que puguin derivar-se d'aquests enregistraments, cedeixo a ***Clara Piñol Setó,*** tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per tot el mon i per tot el temps de la seva durada.
- Que conec que l'esmentat ***L'art en les segones oportunitats*** és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) per la qual cosa dono el meu consentiment amb la signatura d'aquest document de conformitat amb allò establert al Reglament (UE) 2016/679, del Parlament Europeu i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals, i a la lliure circulació d'aquestes dades (RGPD) reconeixent que he estat degudament informat per part de la UAB que puc exercir els meus drets d'accés, rectificació, supressió, oposició, limitació del tractament i portabilitat respecte de les meves dades enviant un escrit, acompanyant una fotocòpia del DNI, dirigida a la Secretaria General, Edifici Rectorat, 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès).

I perquè així consti signo la present,

El Talladell - Tàrrega, *24 de maig del 2026*

[1] Model de document extret del Servei de Biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona (2024).